

Հ Ն Չ Ա Կ

ՀԱՆԴԵՍ ՏԱՍՆՕՐԵԱՅ

Գ. ՏԱՐԻ

ԼԱՅՈՐ Ե.

1888 ՄԱՐՏ 30

ԹԵՒ 13

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ճշմարտութիւնը տարաւ վերջապէս յաղթանակը : Էջմի-
ածնայ հողեւոր իշխանութեան կոնդակն , եօթն եպիսկոպոսաց
ստորագրութիւնն եւ խառն ժողովոյ որոշումը որք շարթուս
հրատարակուեցան աղգային լրագրաց մէջ , եկան անհերքելի
կերպիւ հաստատել թէ՛ մեռելոց ոսկերոտեաց փոխադրութիւնն
երբէք չմնասեր ոչ մեր եկեղեցւոյ օրինաց եւ ոչ ալ աղգային
աւանդութեանց . եւ թէ այն խուլ ընդդիմութիւն , որ ոմանց
կտրմանէ յարուցուեցաւ սյսպիսի փափուկ խնդրոյ մը մէջ , ե-
կեղեցւոյ օգուտէն աւելի անձնական նկատմունք ունէին նպա-
տակ , որպէս մեր վեցերորդ Թուով բացատրուած էր :

Պէշիկթաշի գերեզմատունը Վեհ . Սուլթանի յայտնած
Բարձր Բաղձանաց համաձայն պիտի յանձնուի առ Ն . Կ . Վե-
հափառութիւնն , յետ ոսկերոտեաց փոխադրութեան . եւ այն
բարձրատիճան եկեղեցականն , որ Զմիւռնիոյ հրաժարեալ Ա-
ռաջնորդ Սրբազանին դէմ ստորագրեկ տուաւ հանրածանօթ
հանրադրութիւնն , ոչ միայն վեց եպիսկոպոսաց հետ ստորագ-
րած է , այլ ոսկերոտեաց փոխադրութեանն հակելու նուիրական
պաշտօնն ստանձնած է :

Այս իրողութիւնը ակնյայտնի կապացուցանեն թէ՛ Ամեն .
Տ . Մեղքիսեդեկ Սրբազանին դէմ յարուցուած հակառակու-

Թիւնք կեղծ բարեկամութեան տակ սքօղուած թշնամութեան արդիւնք էն, եւ տեղն է ըսել թէ՛ Պէշիկիմաշի գերեզմանատան խնդիրն Տ. Մեկքիսեդեկ Սրբազանի արժանիքն ուրանալու եւ այդ բարձրաստիճան եկեղեցականն իւր բարձրութենէն տասլալելու յարմար առիթն ընծայած էր իւր արժանեաց վրայ մասայողներու ձեռքը :

Քանի որ այս կարեւոր խնդրոյն լուծումը վերջապէս այս պիտի լինէր, զոր ամենքս ալ գիտէինք, ինչո՞ւ համար տարիէ մ'ի վեր այսքան երկարեցին եւ շատ մը յնասուց պատճառ եղան անհեռատեսութեամբ. եւ ի՞նչ չափած եղանք պարասլ եւ ոչինչ ձեւակերպութիւններէ. փոխանակ ժողովուրդը քնարեր օրօրներով քնացնելու, աւելի լաւ չէ՞ր ըլլար Աղգային Պատրիարքարանի ազդեցութիւնն ոսկերոտեաց խնդիրներով տկարացընելու տեղ, այդ ազդեցութիւնն Հայ կեանքեր վրկելու կարող վիճակին մէջ դնել :

Ինչ որ է, եղածը եղած է. մաղթենք որ այս խնդիրը այսուհետեւ խրատ ըլլայ մեր կարգ մը անհեռատես դուրձիներու, եւ եղաւ ալ, քանի որ այսօր լսեցինք թէ՛ Վեհ. Սուլթանը սոյն Աղգային նուէրը մերժեց է, «ՈՐ ՈՒՆԻՑԻ ԱԿԱՆՁՍԼՍԵԼՈՅ՝ ԼՈՒԻՑԷ» :

Մեր նախօրդ թերթը հրատարակած էինք արդէն երբ լրագրաց մէջ զարմանօք կարդացինք թէ՛ Ի Պահճեդաբու Էօմէր էֆէնտիի մաղաղան մեծաքանակ դողութիւն մը տեղի ունեցեր է եւ թէ նոյն մթերանոցին Հայ պաշտօնակարք եւ բեռնակիրք ձերբակալուած են : Շատ տնդամ որ ասանկ դողութեան գէտք մը կը պատահի՝ միշտ մեր խեղճ գաւառացի եղբայրները կամբաստանուին, մինչ ընդհակառակն նոցա հաւատարմութիւնը առածն է արդ անցած է. արդ մենք սոուգեցինք թէ՛ դողութեան հեղինակները մի քանի յոյն «թէզկեսհատարներ» են եղեր, որք այս միջոցիս արգարութեան ձեռքը ինկած են, եւ Էօմէր էֆէնտիի մթերանոցին վարչութիւնը լրագրաց ուղղեալ նամակաւ մը կը հերքէ իւր Հայ պաշտօնակարք եւ բեռնակրաց դէմ եղած ամբաստանութիւնը :

Ստուգեցինք նաև թէ՛ կարգ մը «խղճահար» խանութ-
պաններ ալ ձերբակալուած են, որք իրենց խանութները
դողոններով լեցուցեր, քսակներն պարարեր բայց վերջա-
պէս արդարութիւնը վրայ հասնելով՝ այսօր խանութներ-
նին ալ սրտերնուն պէս գոցուելու դատապարտուած են:

Ամեն ատեն պէտք է յիշել թէ՛ « Զիք ինչ ծածուկ
որ ոչ յայտնեցի, և գաղտնի՝ որ ոչ ծանիցի »:

ՍԻՐԱՀԱՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿԱՏԱՐ ԹԻՒՌՆԻՒՐԸ

ԲՈԺՈԺԻԿԵԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

— 0 —

Տէ՛ր Հնչակ.

Վերջապէս ձմեռն անհետացաւ և գարունը հասնե-
լով՝ զբօսավայրերու մէջ կարգ մը երիտասարդաց և օրի-
որդաց գարունի զեփիւռներէ աւելի միմեանց մէջ փոխա-
նակելի սիրային ակնարկները վայելելու, հառաչելու եւ
սիրաբանելու աղատ ասպարէզը բացուեցաւ. յայտնի է
Մեծապատուութեան Չերում թէ՛ մեզի ալ գործ ելաւ.
ուստի նկատելով որ զբաղմանցս շատութենէն ամեն օր
չպիտի կարենամ իջնել ի գրասենեակ, որոշեցի տեսած
ու լսածներս նամակաւ հետզհետէ իմացնել ձեզ. եւ ա-
հա կ'սկսիմ:

Անցեալ կիւրակէ իրիկուն (Մարտ 28) զբօսավայրի մը
մէջ օրիորդին մէկը իւր սիրահարին յանձնելիք նամակը
զդուշութեամբ մը կրած ծրարին այսինքն թուռնիւրիւն
վրայ դրաւ, բայց մեր ճարպիկապատուութիւնը երիտա-
սարդէն առաջ յաջողեցաւ նամակը ձեռք ձգել, որոյ պա-
րունակութիւնն էր հետեւեալը.

«Արնիւ պարոնս».

Առաջին անգամ ձեր նայուածքը որ իմինիս հանդիպեցաւ՝ պարի պէս սրտիս թափանցեց. (Բոժ .- Վախ դավալը, վախ.) Թէև երգմնած էի մէկը չսիրել աշխարհիս վրայ, (Թերեւս մէկէ աւելինք սիրելու համար) բայց ահա սէրը կը յաղթանակէ. և սրտիս վրայ կը բռնանայ թէ՛ պարտիմ զքեզ սիրել, (Վէսէլամ.) հետեւաբար անկեղծ սիրով կը սիրեմ զքեզ. (Ներեցէք օրիորդ, անկեղծ բառիդ առջի երկու տառերը ես աւելորդ կը տեսնեմ,) եւ կը խնդրեմ որ դուք ալ երկտողիւ պատասխանէք, Նամակնիդ անվտանգ ձեռքս հասցնելու համար լեռը սլորտած ատենս կամացուկ մը ետեւէս եկէք և զայն թիւռնիւրիս վրայ դրէք զոր բաւական բարձրացած պիտի տեսնէք, ինչպէս որ ներկայ նամակս ես ալ անոր միջոցաւ քու ձեռքդ կը հասցնեմ. (Աս խելքովդ եղիր.) Ինչպէ՞ս, աղէկ չե՞մ մտածեր այս հնարքը, (Շիտակը խօսք չուզեր, խելքիդ պտուկը սիրեմ,) Զատկէն վերջը պիտի դամ, ասկէ ետքը ես շարունակ պիտի երթամ գամ:

Սիրովդ տոջորեալ

ՕՐ . . . ՄԸՇԸԲԸԹԵԱՆ

Այս նամակը կարդալէս հինդ ժամ ետքը. այսինքն գիշերուան ժամը Կին տեսայ որ օրիորդ Մըշըրըութեան ուրիշ երկու երիտասարդներու քթէն բռնած՝ տաքութեամբ կը խօսակցէր.

—Ո՛հ, մի միայն զքեզ կը սիրեմ չի՛ք պարոնս, կըստօլու միւսիւս, բայց ձեր մեծապատիւ ընկերոջ պատկառելի ներկայութիւնը զիս կարգիլէ սրտիս յայտարար խօսքեր ըսելու:

—Փարատեցէ՛ք ձեր այդ անհիմն կասկածը խուշիկս, թէև ընկերս պատկառելի դէմք մը ունի՝ բայց շատ զուարճալիօս և համակրելի անձ մ'է, և կը փտահեցնեմ զձեզ թէ իւր սահուն և ծիծաղաշարժ լեզուին ոճը պատկառելի դէմքին հակապատկերն է:

Այս միջոցին, ընկերը, որ քիչ մը հեռուն կեցած էր՝ օրոտածայն գոչեց. «է՛ ուրեմն, ահա ժամացոյցիս պըղտիկ սլաքը չորսին և մեծը վեցին վրայ է. ըսել է որ ժամը չորսուկէսն է. և տակաւին սառնային լռութիւն մը կը տիրէ մեր պաշտելի օրիորդին չըթանցը վրայ, այո՛, պէտք է հանդիսաւոր կերպիւ խոստովանիք օրիորդ, թէ կը սիրէք նաեւ զիս, մենք երկու ընկերներ կիւլապտան պուհուրտանի պէս երբէք իրարմէ չենք դատուիր. ուստի հաւասար վայելելու ենք ամէն ինչ. ուրեմն խոստովանեցէք թէ կը սիրէք նաեւ զիս, կրկնեցէք միջ ֆուա, պին ֆուա, յիշելով թէ՛ «պիրի եէր պիրի պաղար՝ դըրամէթ օնտան դօբար» և ձեր այս արարքը քէրաղէ՞նիօնական տուժալին մէջ խոշոր տառերով պիտի արձանագրուի: (ԲՈԹ.— Ճարտասանութեան դաս առնել ուղղոյները թող դասարան հրամանն:)

Այս սպառնալիքէն օրիորդը զիջաւ, և իւր «կը սիրեմ» ի տոպրակը բանալով՝ հասն մ'ալ պաշտնին տուաւ և կծիկը դըրաւ, կրկնելով միանգամայն սա խօսքերը թէ՛ «եթէ ինձ նամակ գրէք, թիւունէրիս վրայ գրէք»:

ԲՈԹ.— Մենք ալ այժմէն կը կրկնեմք թէ՛ նամակատար թիւունիւնըը հանդիստ չձգելով՝ նամակները համբարձի պիտի ընենք:

Հ Ր Ա Տ Ա Ր Ա Կ Ո Ւ Ե Ց Ա Ի

ԲԱՐԻՁԵԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆՔ

Կ Ա Մ

ՊՐԱՆՍԵՐԷՆ ՉՐՈՒՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ

Դին 10 զրուշ

Դիմեցէք Կեդրոնական գրատունն ի Չարմաքճըլար
թիւ 56:

ԶՈՒՍՐՃԱԼԻ ՎՐԵԺԻՆԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

(Շարունակութիւն եւ վերջ)

— Պու նէգէթտէ ապուտառախօ կէօրմէմիշիմ տիր .

— Պիրինճի շէյ տիր . տիրհէմինի 17 փարայա կիւճ հալ ի-
ւէ ալապիլաիմ .

— Պիրազ աճը կէլիեօր պտնա .

— Պէնիմ տամաղըմտա էօյլէ կէլտի , զաննըմճա լինկա
պալըզընըն եռմուրթապընը պիղիմ Յակորճան աղայա եռթտուր-
մուշլար տպուտառախօ տըր տէյէրէք .

— Նէ իսէ . ֆասուլեատան էյի տիր եա' , հէլէ պիրէր տա-
հա չադալըմ .

— Էվէթ չադալըմ վէ մէզէ ալալըմ .

— Վադաա աճըճա իսէ տէ' կիսէյօր ,

— Էֆէնտիմ մալիւմ ա' , մէզէ տէնիլէն շէյ էքշի պիւքշիւ
օլմալը քի' լադը իշիսին :

Վերջապէս վարպետորդին իրեն ուտելիք բաժինները բե-
րանը դրած ձեւացնելով՝ եօթը ութը անգամ աճառը ընկերացը
կը կլլեցնէ . նոյն միջոցին անուանի սու իշմէզ մը ստոնց մօտե-
նալով . « աֆ էաւրաինիզ աղալար չու մէթ էթաիլինիզ մէզէտէն
պիր բարչաճըդաա պանա վերին քի' սօն գատէհի մէօհլըլէյիմ . »

Եւ երբ վարպետորդին կը պատրաստուէր քիչ մը կտրել՝
գինեմովը օգըսդանմա Յակորճան աղա , պարէ վէրէճէք իսէն
շնորհքով վէր քի տէյսին :

Յ . աղայն մտքէն « արիւն քոյ՝ ի գլուխ քոյ » ըսելով հաս-
տըկէկ հոտը մը կուտայ գինեմովին ուր անմիջապէս բերանը կը
նէտէ , բայց յանկարծ քիթն ու բերանը ծմումելով կը գօշէ :

— Ախպար , պու նէ^օ պիշիմ պալըդ եռմուրթաաք տըր , աղ-
զըմըն իշինտէ քէօքլըրիւֆօր .

— Աղզընըն տատը տէյիշմիշ տէ' տանա էօյլէ կէլիեօր .

— Յօդ դարտաշ , եօդ , աղզըմ չամաշըր թէքնէսի կիպի
քէօրիւք իլէ, աօլտու . պու տէրէճէ չաքա օրուրմու . ինկիլիզ
սապօնու տըր պու խըլիդ . . . թո՛ւ . իշթէ պադըն :

Այս յայտնութեան վրայ մինչդեռ երեք ընկերք միաբերան
սէնին^օ աղզընտա տատ տէնիլէն շէյ^օ գալմամըշ ըսելով կ'ըրօսնէին ,

յանկարծ իրենցմէ մէկը տեղէն ջատկելով՝ կը դռնէ։

—Ախպար, պիտի չէյլէր օլուեօրում, դարնըմտա պիր կուռ-կուռ վար։

—Նէ՞ օլուեօրսն դա՛րտաշ, պիր չէյին եօզ խի շինտի... ա՛յ, պու նէ՞ պէ, պաղըրտաղլարում ալթ իւսթ օլմայա պաշ-լատը։

—Ծօ՛ պու նէ՞ օլուեօրում. իւզիւմ իւզիւմ պաղարաղ դարարըր տէրէրտէ ոահիհ խիշ. դարնըմ չէյթան ագընթըսը կիպի տակն ու վրայ օլուեօր։

Եւ երեքն ալ իրարու նախանձոյներու պէս դէպ ի ճէմիչ կը վաղէին, գոչ՝ լով, պէօյլէ շագա օլմօրմու ըմբշ, պիր տահա սէնին էլինտէն պիր շէյ ալմագ թէօպէլէր օլտուն։

—Զարար եօզ արդատաշլար, նէ՞ հաւայըմ, կըսէ Յ. տ-դայն, պէնաէ սիղէ պու թէօյլէյի էթտիրմէք իշիւն պու թէր-թիպի դուլլանտըմ, եօգսա քաղըյը սօնունա դատար սու մէ-դէսիյլէ էշմէյէ մէճպուր օլտաղարմ։

Ա Ն Ց Ա Ն Ց Ք Ն

Դու՝ որ ննջես խոնարհ քարին կամ խոտին տակ
Ի՞նչ կ'ընես անդ՝ մերկ դադագին 'ի ցուրտ յատակ,
Երբ որ աչքօրդ փակեց յաւետ քուն կենապառ,
Անձանթին տփանց մէջ ի՞նչ դատար իսպառ։

Այս աշխարհէն դուրս պաշտօնից դքեղ ճանձրոյթ,
Ունայնութեան մէջ ալ բերկրանք փնտռես՝ հոգւոյդ,
Ճիշտ մեղ նման որ այս հոգիին մէջ անբերրի
Խեղճ արարածքս, բտիպեալ եմք լալ անթերի։

Տիրացո՛ր դու այն անտառեր՝ երջանկութեան,
Որ անփոփոխ եւ ահաւեր է յախտեան։

Պատասխան տուր ինձ. 'ի վերայ տփանց նորոգ
Վիշտ ու ցաւեր եւ նեղութիւնք չկա՞ն իրօք։

Ըսէ դու՝ ոյր հոգիդ լուսով արքանայ միշտ,
Տեսնես՞ յերկնուտ մեր արտասուքն եւ ըզմեր վիշտ,
Կ'ըստի տակայն թէ կան վոյեղք ու 'երկրէն անդին
Թէ Յաւիտեանն լաւ եւս է քան զՈւնայն շնչին։

Ո՛ր, եթէ բան մ'ընդ նշմարած ես չ'ըլլայի

Վերայ ջընտղ երանկութեանն այն պանծալի՝

Որ յետ մահուան յորդ արտասուօք զընի այնքան

Տի՛ կարծէի թ'այլուր վայելք սպանն մարդկան։

Եւ ի՞նչպէս մեք կարեմք տա՞գոյն սգիքս անդարդ՝
Որ մարտիրոսներ ենք թէպէտ յորժոյճեմք մարդ,
Տեսնել կենաց աւուրց տալտուկն եւ սուր փուշեր,
Ու չը հաւտալ Յաւիտենին յահել գիշեր:

Երբ չոր շրթամբք հարցաքննեմք մեք զտաղապան
—Ապագայն որ մահուանէ վերջն հասնի միայն,—
Եւ երբ չարեօք մեր ճանապարհք են միշտ լեցուն,
Ի՞նչպէս կարծենք թէ կայ իսպալ ննջել ի քուն:

Չէ՞ Յաւիտեանն անհուն եւ խնդն ալ տեւական
Մի ցողացումն այն հրճուանաց որ յերկրի կան,
Ո՛չ խօլ յուրմանց, այլ հեշտութեանց քաղցր ու խոնարհ
Յօրոց մոլիք կը յոգնին, այլ չ'են յագնեար:

Մինչդեռ զլուանքն, ո՛հ, կ'ողողէ մեր հողինքեր
Եւ ամեն բան սէրն իսկ ի մեզ սիրա չը գտնէր.
Եւ երբ մարծեմք վսեմ նեկտարն այն երկնաբոյս,
Ի՞նչպէս ըզմեղ մաթթարենք, ունենամք յոյս:

Մերթ ես մահուան ալ տենչայի օրհնե՞ալ մահուան,
Զերթ մի փրկչի, զոր կոչէ մարդ ի նեղութեան.
Խորհելով թէ շիրմին մըռայլ դռնէն անդին
Գուցէ կարէ յագուրդ գտնել մարդ իւր սրտին:

Սաիայն մահն որ ինձ ո՛չ տնայ այսօր, աւա՛ղ,
Չէ՛ ինձ այլ եւս ծովու փարոս մ'յուսած իծաղ.
—Քանզի... եթէ կըրելէ վերջ այնքան ցաւեր
Ե՛նդ ալ ձանձրայթ՝— ունայնութիւն իսկ գտնուէր:

—Ո՛հ, ինչ կըսեմ... վիշտն հայհոյե՞լ տայ մեզ անդրէն,
Լուռ կ'ունկնդրեմ. ձայն մ'ահա մութ փոսին խորէն
Կ'աղահովէ ինձ թ'այլուր կան վայելք ու սէր
Յ'որս ընդ խառնել չ'իշխեն ընտա սղոյ տառերներ:

Եւ արդարեւ երջանկութիւնն այն տակաւին
Չ'եմք հասկընար. հաւատք պարտ է մեզ բընաւին,
Աւանց պեղել ճգնելու այս բաւիլն անել,
Պէտք է սպասել հեղ՝ որ կտրի մեր կենաց թիւ:

Քան զգերեզման անդր հաւատամ տաղապան՝
Զի Տէր եցոյց նորա նշոյլն ինձ երկնային,
Մինչ իսկ մարմնոյն հետ երբ կորսուէր հողին անշէջ,
Եւ մինչդեռ մեզ պժգալի է կեանքն երկրիս մէջ:

Յայնժամ դու որ ննջես խոտին կամ քարին տակ
Շուտ կոչէ զիս մերկ դագաղին խորն անյատակ,
Թող փակէ աչքս ահել մահուն քունն այն վերջին
—Ենծանօթին մէջ զարթնում՝ ուր հողիք հանդէշին:

Թարգմանեալ

ՆԱՀԱԿ Ա. ԽԱՆՃԵԱՆ